

AINEKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA

KANSANMUSIIKKI KANTELE

Porvoon kaupungin sivistyslautakunta 12.3.2019

Päivitys 1.8.2023

KANSANMUSIIKKI-KANTELE

VALMENNUSOPETUS

Tavoitteet

- Soiton ilo, kiinnostuksen herättäminen
- Luonteva soittotapa ja soittimen hallinta
 - Istuma-asento
 - Käden asento
 - Näppäilysoiton sormijärjestys
 - Plektratekniikka (pienkanteleet)
- Perusrytmien hallinta
- Nuotinluku
- Korvakuulolta soittaminen
- Improvisaatio ja rytminen muuntelu
- Kotiharjoittelun opettelu
- Johdattaa perusopintoihin

Sisältö

- Helppoja sävelmiä
- Helppoja lastenlauluja
- Improvisaatioharjoituksia
- Yhteismusisointia

PERUSOPINNOT

Yleiset tavoitteet kaikille tasoille

Esittäminen ja ilmaiseminen

Oppilas on aivan opintojen alusta asti aktiivisesti mukana luomassa musiikillisia kokonaisuuksia ja rakenteita. Hyvin pienistä elementeistä voidaan rakentaa hienoja kokonaisuuksia, muuntelu ja improvisaatio tekevät musiikista elävää. Vasta-alkajakin voi olla taiteilija.

Alusta asti opetellaan esiintymään niin yksin kuin ryhmänkin kanssa, soittaen ja laulaen. Tärkeää on myös tottua soittamaan erilaisissa kokoonpanoissa (isot ja pienet ryhmät, eri soittimet). Oppilas harjoittelee yhteissoittotilanteissa erilaisia rooleja: toimii solistina, säestäjänä, stemman soittajana ja ryhmän johtajana.

Oppimaan oppiminen ja harjoittelu

Oppiminen tapahtuu sekä kuulonvaraisesti että nuoteista. Myös muuntelu ja improvisaatio ovat tärkeitä oppimisen osa-alueita aivan alusta asti.

Säännöllistä harjoittelua opetellaan ja siihen kannustetaan selkeillä ohjeilla ja oppilaalle sopivilla menetelmillä (taitotaulut, harjoittelupäiväkirjat jne.).

Uusien läksyjen yhteydessä hyödynnetään tunnilla tehtäviä videoita ja äänitteitä sekä kuvia (esim. uusien äänten löytyminen soittimesta). Samoin omaa soittamista ja esiintymistä havainnoidaan videointien avulla. Tärkeää on myös opettajalta ja muilta opiskelijoilta tuleva havainnointi.

Perustason jälkeen oppilas kykenee tuottamaan itsenäisesti perinteistä ja uutta kansanmusiikkia: soittaen, laulaen, improvisoiden ja säveltäen, niin yksin kuin ryhmässäkin.

Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen

Musiikkia kuulonvaraista hahmottamista opetellaan ensin opettajan mallista sekä myöhemmin myös ilman visuaalista kuvaa esim. suoraan äänitteiltä. Nuottikuva tukee oppimista. Nuotinluku- ja kirjoitustaitoa hyödynnetään myös ohjelmiston etsinnässä sekä omissa sävellyksissä, sovituksissa ja nuotinnustöissä.

Oman soittamisen analysointia ohjataan videointien avulla.

Oppilaita kannustetaan kuuntelemaan musiikkia monipuolisesti ja käymään aktiivisesti konserteissa. Kuunteluihin voi sisällyttää myös tehtäviä (analyysitehtäviä, soittimien tunnistusta, tyylien ja aikakauden tunnistusta jne.). Opettaja voi vinkata tilanteeseen sopivista artisteista tai koota oppilaille soittolistoja.

Oppilaan omiin sävellyksiin etsitään inspiraatiota aktiivisella kuuntelulla: mitä tästä tyylistä voisin napata omaan sävellykseeni jne.

Säveltäminen ja improvisointi

Säveltäminen ja improvisointi sekä muuntelu ovat mukana alusta asti ja olennainen osa opintoja. Oppilas kasvaa tehtäviensä mukana taitojen karttuessa. Vasta-alkajille luodaan tarkempia raameja niin improvisaatioon kuin säveltämiseenkin esim. rajaamalla käytettäviä säveliä, rytmikuvioiden etukäteismäärittelyllä sekä bordunan tai yksinkertaisen harmonian käytöllä.

Asteikkoja lähestytään improvisaation ja säveltämisen kautta; mitä asteikkoa tässä tarvitsen tai käytän. Tätä kautta myös moodit tulevat tutuksi luonnollisella tavalla.

Improvisaatiota harjoitellaan monin erin tavoin yhteismusisoinnissa: soolon soittamista yhtyeen säestäessä, tempon ylläpitoa toisen improvisoidessa, kuuntelemis- ja reagointaharjoituksia jne.

Ryhmäsoitossa opetellaan improvisoimista ryhmässä, omien kappaleiden sovittamista ryhmälle, stemmojen tekemistä ja erilaisia säestämistapoja – niin etukäteen valmisteltuna kuin siinä hetkessä tehtynä.

PERUSTASO 1 – instrumenttina voivat olla sekä pienkanteleet että isot kanteleet

Tavoitteet

- Luonteva soittotapa ja soittimen hallinta
- Pienkanteleet: Plektratekniikka, näppäilysoitto
- Oppii harjoittelemaan säännöllisesti ja järkevästi
- Oppii soittamaan korvakuulolta opettajan esimerkin mukaan
- Nuotinluku
- Asteikot
 - o Duureja, molleja ja moodeja
- Rytminen muuntelu
- Improvisaatio
- Mahdollisuuksien mukaan tutustumista isoihin kanteleisiin (jos pääsoitin on pienkantele) tai pienkanteleisiin (jos pääsoitin on iso kantele)
- Oppii esiintymään erilaisissa tilanteissa
- Soiton ilo

Sisältö

- Kuulonvaraista musisointia
- Nuotinlukua
- Omia sävellyksiä
- Erityylyisiä sävelmiä
- Tekniikka-, muuntelu- ja improvisaatioharjoituksia
 - o ilman sointupohjaa
 - o sointupohjalla
- Kanteleen viritysharjoituksia

- Helppoja säestystehtäviä
- Yhtyemusisointia soittaen ja laulaen

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Sisältyy taiteelliseen osioon improvisaation ja muuntelun muodossa

Taiteellinen osa

- Ohjelma
 - Kolme nuoteitta esitettävää kappaletta, joista osa esitetään opettajan/yhtyeen kanssa.
 - Esitys sisältää muuntelua ja/tai improvisaatiota sekä säestämistä.
 - Oppilas kirjoittaa lyhyen esittelytekstin, jossa kertoo hieman itsestään sekä tasosuorituksen ohjelmasta (esim. kappaleiden alkuperästä)
- Lautakunta
 - Kaksi tai kolme jäsentä, oma opettaja sekä oppilas

PERUSTASO 2 – instrumenttina voivat olla sekä pienkanteleet että isot kanteleet

Tavoitteet

- Luonteva soittotapa ja soittimen hallinta
- Pienkanteleet: Plektratekniikka, näppäilysoitto, sekatyö ja komppimelodia
- Itsenäinen harjoittelu sekä erilaiset harjoittelumetodit
- Korvakuulolta soittaminen
- Rytmien ja melodien muuntelu
- Omien rakenteiden kokoaminen
- Omat sävellykset
- Omat sovitukset
- Improvisaatio
 - Duuri, molli (luonnollinen, harmoninen), miksolyydin, doorinen
 - Vapaa improvisaatio rajatuilla sävelillä
- Mahdollisuuksien mukaan tutustumista isoihin kanteleisiin (jos pääsoitin on pienkantele) tai pienkanteleisiin (jos pääsoitin on iso kantele)
- Esiintymiset erilaisissa tilaisuuksissa
- Soiton ilo

Sisältö

- Kuulonvaraista musisointia
- Nuotinlukua
- Omia sävellyksiä
- Erityylishä sävelmiä
- Tekniikka-, muuntelu- ja improvisaatioharjoituksia
 - o ilman sointupohjaa
 - o sointupohjalla
- Kanteleen viritysharjoituksia
- Helppoja säestystehtäviä
- Tutustumista pienkanteleisiin (isoa kanteletta pääsoittimena soittavat) ja isoihin kanteleisiin (pienkanteletta pääsoittimena soittavat)
- Yhtymemusisointia (myös laulamalla) ja tutustumista muiden instrumenttien käyttöön.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Säestystehtävä
 - o Lautakunnan antama säestystehtävä voi olla joko sointusäestystä tai toisen äänen tuottamista.
 - o Soinnutus voi olla helppo, tärkeämpää on monipuolisten säestystapojen käyttö sekä muuntelu.
 - o Voi suorittaa erillään taiteellisesta osiosta
 - Lautakunnassa yksi jäsen, oma opettaja sekä oppilas
- Muilta osin tekninen osio nivoutuu taiteelliseen osioon (muuntelu ja improvisaatio)

Taiteellinen osa

- Ohjelma
 - o Neljä nuoteitta esitettävää kappaletta, joista osa kappaleista esitetään opettajan/yhtyeen kanssa.
 - o Esitys sisältää muuntelua ja improvisaatiota sekä säestämistä, mielellään myös omia sävellyksiä/sovituksia
 - o Oppilas kirjoittaa lyhyen esittelytekstin, jossa kertoo hieman itsestään sekä tasosuorituksen ohjelmasta (esim. kappaleiden alkuperästä)
- Lautakunta

- o Kaksi tai kolme jäsentä, oma opettaja sekä oppilas

PERUSTASO 3 – instrumenttina voivat olla sekä pienkanteleet että isot kanteleet

Tavoitteet

- Itsearviointitaitojen kehittäminen
 - o Esim. Oman harjoittelun analysointi videoinnin avulla
- Erilaiset soittotekniikat
- Muuntelu ja improvisaatio
 - o Monipuolinen ja tyylinmukainen improvisaatio
 - o Kaikki sävellajit
- Korvakuulosoitto (myös äänitteeltä)
- Nuotinluku
 - o Kaikki sävellajit, myös modaaliset
 - o Kaikki tahtilajit, myös vaihtuvat
- Omien sovitusten ja rakenteiden tekeminen
- Omat sävellykset
 - o Eri soittotekniikoilla (esim. Näppäily, sulkutyyli, sekatyylit ja komppimelodia)
- Yhteissoitto
 - o Omien sovitusten tekeminen
 - o Stemmojen keksiminen
 - o Monipuolinen säestäminen
 - o Myös laulaen
- Esiintyminen
 - o Selviää laajempien kokonaisuuksien esittämisestä
- Soiton ilo

Sisältö

- Kuulonvaraista musisointia tukevia harjoituksia
- Omia sävellyksiä
- Erityyisiä sävelmiä
- Tyyli-, tekniikka- ja muunteluharjoituksia
- Improvisaatioharjoituksia
- Erityyisiä säestystehtäviä sekä toisen äänen tuottamisharjoituksia
- Kanteleen virittämistä erilaisille asteikoille
- Tutustumista pienkanteleisiin (isoa kanteletta pääsoittimena soittavat) ja isoihin kanteleisiin (pienkanteletta pääsoittimena soittavat)
- Yhtymusisointia (myös laulaen)

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Säestystehtävä
 - Lautakunnan antama säestystehtävä voi olla joko sointusäestystä tai toisen äänen tuottamista.
 - Soinnutus voi olla helppo, tärkeämpää on monipuolisten säestystapojen käyttö sekä muuntelu.
 - Voi suorittaa erillään taiteellisesta osiosta
 - Lautakunnassa yksi jäsen, oma opettaja sekä oppilas
- Muilta osin tekninen osio nivoutuu taiteelliseen osioon (muuntelu ja improvisaatio)

Taiteellinen osa

- Lautakunta
 - Kaksi tai kolme jäsentä, oma opettaja sekä oppilas
- Ohjelma
 - Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa n. 15-20min. ohjelmakokonaisuuden, josta osa esitetään opettajan/yhtyeen kanssa
 - Esitys sisältää erityylisiä nuotteita esitettäviä sävelmiä, omia sävellyksiä ja/tai sovituksia, muuntelua, improvisaatiota sekä säestystä
 - Oppilas kirjoittaa lyhyen esittelytekstin, jossa kertoo hieman itsestään sekä tasosuorituksen ohjelmasta (esim. kappaleiden alkuperästä)

SYVENTÄVÄT OPINNOT

Tavoitteet

- Perusopetuksen opintojen laajentamista ja syventämistä oppilaan omien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaan
 - Esim. Taiteidenvälisyys
 - Multi-instrumentalistisuus
- Oman "äänen" etsiminen
- Ilmaisun laajentaminen
- Musiikillisten ja instrumenttitekniisten taitojen kehittäminen
- Monipuolisten, toimivien konserttikokonaisuuksien suunnittelu

- Soiton ilo

Sisältö

- Perustason opintojen laajentamista ja syventämistä oppilaan omien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaan (esim. taiteidenvälisyys, multi-instrumentalistisuus).
- Tavoitteena on ”oman äänen löytäminen” kehittäen samalla musiikillisia ja instrumenttitekniisiä taitoja.
- Opintojen aikana luodaan monipuolinen ohjelmisto, joka voi painottua oppilaan mieltymysten mukaan, mutta sisältää kuitenkin monipuolisen valikoiman koti- ja ulkomaista kansanmusiikkia sekä omia sävellyksiä ja improvisaatiota.
- Oppilas osallistuu aktiivisesti erilaisiin yhteissoittoproduktioihin.
- Oppilas kykenee suunnittelemaan toimivia kokonaisuuksia.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Sisältyy taiteelliseen kokonaisuuteen

Taiteellinen osa

- Ohjelma
 - Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa n. 30min. ohjelmakokonaisuuden, joka tuo monipuolisesti esille oppilaan muusikkoutta ja instrumentin hallintaa
 - Konsertti sisältää nuotteita esitettäviä sävelmiä, omia sävellyksiä ja/tai sovituksia, muuntelua, improvisaatiota ja säestämistä
 - Osan konsertin ohjelmasta voi esittää opettajan tai yhtyeen kanssa
 - Oppilaan kiinnostuksen kohteiden mukaan kannustetaan taiteidenvälisyyteen sekä mahdollisten sivuinstrumenttien käyttöön tasosuorituksessa
 - Oppilas kirjoittaa esittelytekstin, jossa kertoo hieman itsestään sekä tasosuorituksen ohjelmasta (esim. kappaleiden alkuperästä)
- Tasosuoritus voi koostua myös erillisistä (esim. eri teemaisista) konserteista
 - Esim. 2x20min. tai 3x15min.
- Lautakunta
 - Kaksi tai kolme jäsentä, oma opettaja sekä oppilas